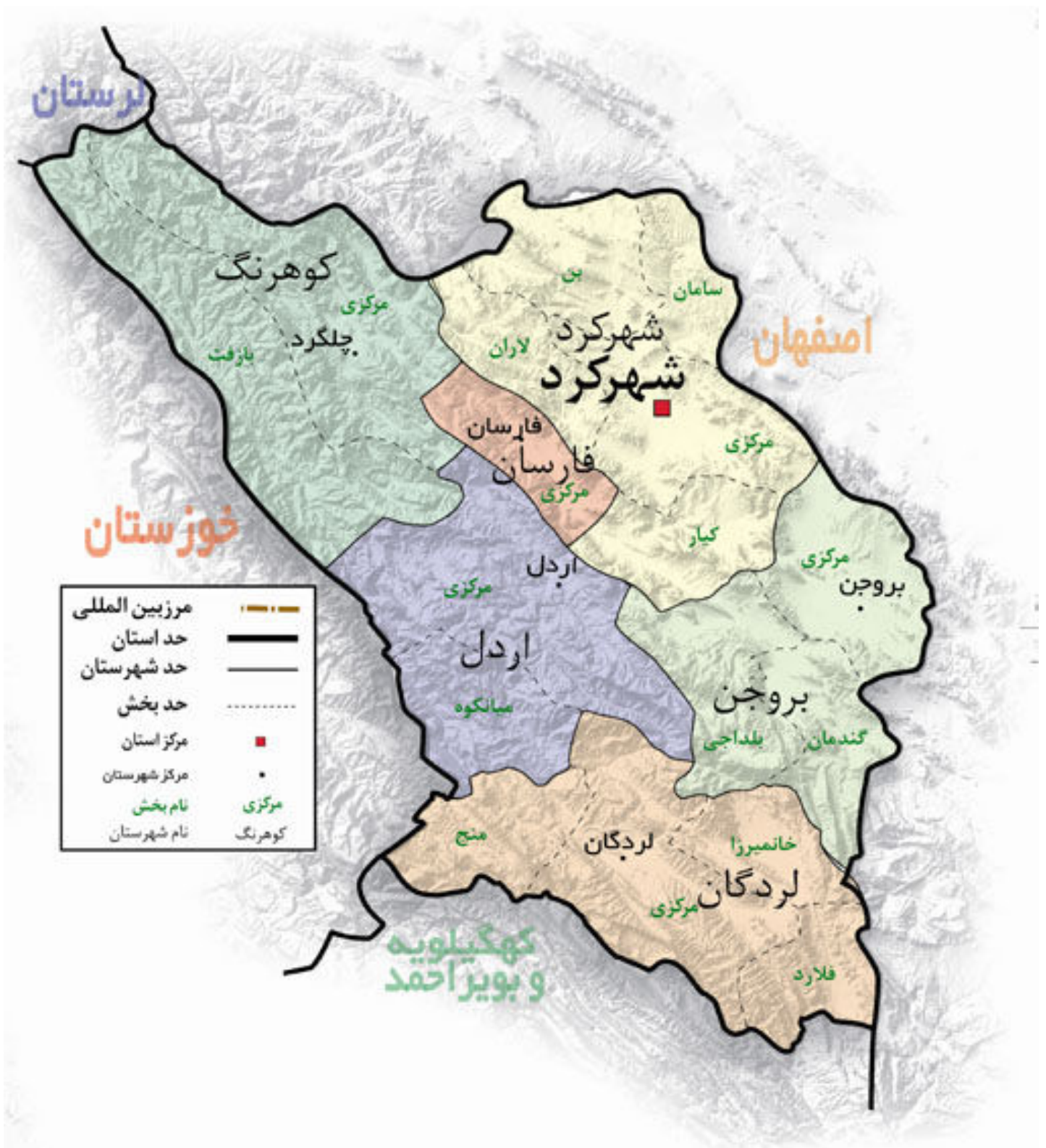

شهر کرد

در متون تاریخی از مکانی به نام چالستر در ناحیه شهرکرد به عنوان مرکز حکومتی نام برده شده که خرابه‌های دیوار قلعه آن امروز به جای مانده است. شهر کرد گویا مکانی پاسگاهی بوده است معروف به دهکرد و از حدود سال ۱۳۰۰ با تعیین نماینده مرکزی و استقرار دوائر دولتی آغاز به رشد کرده است. پیش از آن و در دوران‌های گذشته، منطقه دستخوش جنگ‌های

خوانین، کشمکش‌های میان حکومت مرکزی و قدرت‌های محلی بوده است. نوسانات سیاسی داخلی منطقه از یک سو و تغییرات حکومت‌های مرکزی از سوی دیگر مجال و فرصت رشد و تکامل را به روستاها و شهرهای منطقه نداده است. در کنار این عامل تاریخی، دور بودن از شبکه راه‌های اصلی و مراکز شهری ایران علت دیگری در عقب ماندگی نسبی شهر نشینی و صنعتی منطقه محسوب می‌شود.

پس از سال ۱۳۰۰ و تا سال ۱۳۴۰ دهکرد و منطقه چهارمحال و بختیاری (معروف به شهر چهارمحال) از طریق مرکز اصفهان اداره می‌شد و از آن پس تا سال ۱۳۵۲ شهرکرد مرکز فرمانداری کل چهارمحال و بختیاری و سپس به مرکز استانی با همین نام تبدیل شد و در حال حاضر شهری رو به آبادانی و توسعه است.

بناهای تاریخی

مدرسه علمیه (امامیه)

این شهر از بناهای جالبی است که به همت مرحوم میرسیدمحمد، امام جمعه وقت شهرکرد به جای خرابه‌های تیمچه آرمنای کدخدا ساخته شد.

این بنا دارای حجره‌های گوناگون و صحن نسبتاً بزرگی است که تا به حال عده زیادی از طلاب علوم دینی در آن به تحصیل پرداخته‌اند. این مدرسه و متعلقات آن در سال ۱۳۱۲ به تولیت و نظارت امام جمعه وقت به ثبت رسید.

آرامگاه دهقان سامان

ابوالفتح دهقان سامانی (سیف‌الشعرا) مردی صوفی مسلک و عارف بود که در میان ایلات بختیاری می‌زیست و در سال ۱۳۲۶ هجری قمری در گذشت. وی که جهان را در منشور اشراق و ارفان می‌دید، زندگی پر رمز و رازی داشت. مقبره این عارف ایللیاتی در حدود ۲۸ کیلومتری شمال شهر کرد قرار دارد و مانند زندگی‌اش به شکل عجیب و پر رمز و رازی بنا گردیده است. این آرامگاه بر روی پل زمانخان قرار دارد که بر روی رودخانه سامان ایجاد شده است. بنای آرامگاه دهقان سامانی از لحاظ شیوه ساخت و نوع معماری بسیار در خور توجه می‌باشد.

قلعه شلمزار

این قلعه در شلمزار واقع شده و در کنار باقی مانده این بنا، آثاری از دوره قاجاریه وجود دارد که توسط خوانین بختیاری احداث و مورد استفاده قرار می‌گرفته است.

این قلعه عمارتی است به مساحت یک هزار متر مربع که در تاریخ ۱۳۰۷ هجری قمری به دستور مرتضی قلی‌خان صمصام ساخته شده است. این بنا به شکل مربع مستطیل و به صورت دو طبقه است. طبقه اول دارای چندین اتاق به صورت طاق و چشمه و با خشت خام ساخته شده که بسیار محکم و سالم باقی مانده است. جلو این اتاقها را ایوانی با ستونهای سنگی در بر گرفته که به صورت زیبایی حجاری و تزیین شده است. طبقه دوم خرابشده و آثاری از آن باقی نمانده است.

قلعه جونقان

جونقان یا جونقون شهر کوچکی است در ۳۸ کیلومتری شهر کرد که مقر سکونت خوانین بختیاری بود. علی قلی خان سردار اسعد در سال ۱۳۱۸ هجری قمری، قلعه کایانی در این محل برای سکونت خود ساخت که ۱۴ هزارمترمربع مساحت و نمادهای بیرونی متفاوتی داشت. ستون‌های سنگی آن هر کدام چند قطعه در اشکال مختلف بنا شده، به طوری که در قسمت بالا، این ستون‌های چهارگوش است. در چند سال اخیر بخش اعظم تزیینات بنا از بین رفته است و به جز قسمت محدودی از قلعه که اختصاص به کتابخانه عمومی دارد، بقیه رو به نابودی است

حمام درب امامزاده

این بنا روبروی مسجد اتابکان شهر کرد قرار دارد و یکی از بناهای باستانی استان است. شالوده اولیه بنا در زمان اتابکان لرستان گذاشته شد. در دوره‌های صفوی، زندیه و قاجاریه مرمت و تعمیر شد. این حمام دارای یک فضای وسیع بیرونی به نام رختکن است که زیر سقف دارد و از کف زمین ۷۰ سانتی متر ارتفاع دارد و به وسیله یک دهلیز منحنی، به تطهیر خانه و گرمخانه متصل می‌شود. صحن وسیع گرمخانه بر چهار ستون سنگی استوار است و روشنایی آن به وسیله شیشه‌های کوچک محدب تامین

می‌شود. در طرفین شمال و جنوب صحن گرمخانه دو حوض مستطیل شکل واقع شده است. در طرفین خزینه بزرگی که بوسیله چهار پله سنگی بالا می‌رود، دو خلوتگاه زیبا و مربع شکل وجود دارد که جایگاه اعیان و اشراف در فصل تابستان بود. سنگ نوشته‌های مشروطیت (پیر غار)

پیر غار از تفریحگاه‌های منطقه چهارمحال است که در بخش دیزج قرار دارد. در این محل، چشمه‌های آب از داخل سنگها در جریان است. بر روی قسمتی از تپه سنگی این منطقه، سه سنگ نوشته به زبان فارسی که بر روی آن شرح لشکر کشی بختیاری‌ها به فرماندهی سردار اسعد به تهران و نقش آن‌ها در انقلاب مشروطه ثبت شده است، دیده می‌شود. غاری نیز در این محل وجود دارد که به علت فرو ریختگی سقف، ورود به آن ممکن نیست.

استان چهارمحال و بختیاری در بخش مرکزی رشته کوه‌های زاگرس بین پیش کوه‌های داخلی و استان اصفهان واقع شده است و از شمال و مشرق به استان اصفهان، جنوب به استان خوزستان محدود است. وسعت این استان در حدود ۱۶۵۳۳ کیلومتر مربع می‌باشد.

این استان ناحیه‌ای است کوهستانی در سلسه جبال زاگرس که در باختر آن کوه‌های مرتفعی قرار گرفته است و این ارتفاعات سرچشمه سرشاخه‌های دو رودخانه دائمی زاینده رود و کارون می‌باشد. از مهم‌ترین ارتفاعات غرب استان زردکوه است که با ارتفاع ۴۵۴۸ متر در کوهستان بازفت قرار دارد و تمام سال پوشیده از برف است کوه‌های دیگر منطقه که بیش از ۳۰۰۰ متر ارتفاع دارند دنباله زردکوه بوده و حد طبیعی آنها مرز بین استان خوزستان و چهارمحال و بختیاری است و از کانونهای آبگیر دائمی ایران به حساب می‌آید.

امتداد این کوهها از شمال غرب به جنوب شرق بوده و هر چه از غرب به طرف شرق نزدیکتر شویم از میزان ارتفاعات و تراکم کوهها کاسته شده و به دره‌های باز و دشتهای نسبتاً وسیع همچون دشت لار، فرادنبه، کیار، لردگان، گندمان و .... ختم می‌شود و انباشته رسوبات در آنها امکانات مساعدی برای کشاورزی بوجود آورده است که در این دشتهای در مجموع قریب ۲۴ درصد وسعت استان را شامل می‌شوند.

ارتفاع شهرکرد (مرکز استان) از سطح دریا ۲۰۶۰ متر می‌رسد که تقریباً کمترین ارتفاع را در مدار جغرافیایی خود در این قسمت داراست هر چه به طرف شرق منطقه حرکت کنیم ارتفاع منطقه کاهش می‌یابد.

تونل کوهرنگ

تونل کوه‌رنگ در نزدیکی چلگرد قرار دارد و به منطقه چهره‌ای خاص بخشیده است. این تونل دارای سوابق تاریخی زیادی است و بسیاری از زمامداران ایران در ادوار گذشته قصد ایجاد آن را داشته‌اند. اقدام برای الحاق آب کوه‌رنگ به زاینده رود به روایتی از زمان ساسانیان و به طور تخمینی از زمان شاه عباس شروع گردید. در آن زمان در نظر داشتند به خط‌الراس کوه کارکنان شکاف عمودی بدهند و با ساختن سد مرتفع سطح آب کارون را بالا آورده و از شکاف کوه کارکنان عبور بدهند. برای این کار ۱۵ سال کار شده است که امروزه آثار متعدد آن به یادگار مانده است که عبارتند از: برش شاه (تراشه یا شکاف) و سد شاه عباس که پایه بزرگ آن هنوز روی رودخانه کارون در محل اتصال آب‌های کوه‌رنگ و شیخ‌علیخان وجود دارند. برای این مقدار کوه بری که در تراشه شاه عباس به وجود آمده در حدود ۵ میلیون کارگر لازم بوده است و چنانچه مورخین اظهار می‌دارند ۱۵ سال هزاران کارگر به رایگان مشغول حفر بوده‌اند.

حمله عثمانی‌ها به ایران و مشغول ساختن افکار عمومی و زمامداران وقت به آن، باعث توقف کار گردید و بالاخره با مرگ شاه عباس این اقدام عمرانی نیز دستخوش فراموش شد.

پیست اسکی چالگرد

این پیست با ۸۰۰ متر طول و شیب ۲۰٪ در حاشیه روستای چلگرد، در دامنه کوه کارکنان و در کنار تونل اول کوه‌رنگ قرار گرفته است، پیست مذکور دارای سه محوطه تفکیک شده و مجهز به جهت خانواده‌ها، آقایان و خانمهاست و به دلیل طولانی بودن فصل سرما، برف زیاد و نیز آرامش هوای اکثر روزهای سال در تمام فصل زمستان قابل استفاده می‌باشد این پیست دارای سه دستگاه تله اسکی می‌باشد. هتل کوه‌رنگ در مجاورت پیست گردشگران هفتگی را به خود فرا می‌خواند.

تاریخچه اردل

اردل از گذشته‌های دور، یکی از مراکز بیلاقی و اسکان عشایر ایل هفت لنگ بختیاری بود و در متون تاریخی از جمله سفرنامه ابن بطوطه که از اصفهان تا شوشتر سفر کرده، اشاراتی به این ناحیه شده است.

منطقه حفاظت شده سبز کوه

این منطقه در سه شهرستان اردل، بروجن و لردگان واقع شده و با وسعتی در حدود ۶۲۰۰۰ هکتار دارای اکوسیستم‌های ویژه و چشم‌اندازهای طبیعی، مرتعی، جنگلی، و کوهستانی می‌باشد. آبشارهای پر آب و دیدنی مثل تنگ زندان و آبشار معدن زیبایی منطقه را دوچندان کرده است. این منطقه دارای سه تنوع آب و هوایی می‌باشد و به تبع آن جانورانی چون پلنگ، خرس قهوه‌ای، سنجاب بلوط‌های غرب ایران، کل، بز و کبک دری در این منطقه زندگی میکنند.

تاریخچه بروجن

بروجن دومین شهر منطقه چهار محال و بختیاری است. این شهر در دشتی به وسعت حدود ۵۸۰ کیلومتر مربع در شرقی ترین نقطه منطقه و در محل تلاقی راه‌های سه استان چهار محال و بختیاری، اصفهان و فارس قرار گرفته است. تاریخ اسکان جمعیت در این مکان به یکی دو قرن و تاریخ مرکزیت جمعیت به حدی که بتوان آن را شهر نامید به پس از نهضت مشروطیت می‌رسد. رشد فزاینده جمعیت آن از دهه‌های سوم و چهارم قرن حاضر آغاز شد و گسترش شهر بروجن با توجه به موقعیت جغرافیایی آن که در طالاقی سه استان قرار گرفته است، توسعه آن را از امتیاز ویژه‌ای برخوردار نموده و روند رشد آن را تسریع کرده است.

امامزاده حمزه علی

این امامزاده در روستا یا شهر بلداجی در ۳۵ کیلومتری بروجن در بالای تپه‌ای مرتفع قرار گرفته و در اطراف آن دشتی وسیع دامن گسترده است. به دلیل وجود موقعیت طبیعی و آب و هوا و دیگر جاذبه‌های پیرامون آن همه ساله هزاران نفر به این محل می‌آیند.

اداره اوقاف استان چهارمحال و بختیاری طرح احداث یک شهرک با کلیه امکانات لازم را در دشتی که در دامنه این امامزاده واقع است، در دست اجرا دارد. عملیات ساختمانی یکی از واحدهای زائرسرای آن تمام شده است. درخت کاری و محوطه سازی در آن انجام گرفته و به وسایل بازی و تفریح کودکان نیز مجهز شده است.

تالاب چغاخور

تالاب چغاخور با مساحتی حدود ۲۳۰۰ هکتار یکی از زیباترین و بزرگترین تالابهای استان است. در حال حاضر در بهترین شرایط و موقعیت بارندگی، عمق آب تالاب به ۱/۵ متر می‌رسد. رشته کوه زیبای کلار نیز در سمت جنوب غربی مشرف بر تالاب است که قله آن ۳۸۳۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارد. تالاب را مرغزاری وسیع در بر گرفته که مساحت آن حدود ۷۰۰ هکتار برآورد شده است. این مرغزار در ماه‌های اردیبهشت تا مهر که سطح آب رو به کاهش می‌گذارد، از این هم وسیع‌تر می‌شود. این ناحیه، آب و هوایی معتدل و زمستانهای سرد دارد و از نقاط بیلاقی چهارمحال و بختیاری محسوب می‌شود. از پاییز تا بهار هر سال هزاران پرنده بومی و مهاجر در این تالاب به سر می‌برند و تخم‌گذاری می‌کنند. از انواع پرندگان دائمی یا مهاجری که در این تالاب شناسایی شده‌اند می‌توان به انواع مرغابی، غاز و اردک، آنقوت، چنگر و انواع حواصیل، لک لک سفید، خروس کولی و فلامینگو اشاره کرد. غیر از پرندگان یاد شده می‌توان از آبیانی ماهی کپور و کولی نام برد.

تالاب سولگان (سوله جان)

تالاب سوگمال بیش از هشت کیلومتر مربع مساحت دارد که عمق آب آن در گذشته متجاوز از یک متر بود. این تالاب محل مناسبی برای زندگی مرغان آبی بود و انواع پرندگان مهاجر را به خود جلب می‌کرد ولی به علت عدم توجه کافی و بهره‌برداری‌های نامعقول و غیر اصولی از آب و زمین‌های حاشیه این تالاب، تعداد پرندگان مهاجر رو به کاهش گذاشته و فضای زیبای آن تخریب شده است. از انواع پرندگانی که در این تالاب شناسایی شده‌اند می‌توان به چنگر، یوز گنبدی، قور قور و قزل غاز اشاره کرد.

تالاب گندمان

تالاب گندمان به عنوان یکی از آبگیرهای حوزه آبریز آق بلاغ با فاصله‌ای نه‌چندان دور از تالاب چغاخور قرار گرفته است، به طوری که بخشی از خروجی تالاب چغاخور به این تالاب سرآزیر می‌شود. پوشش دائمی آب این تالاب در حدود ۷۰۰ هکتار است. اطراف آن نیز همچون تالاب چغاخور پوشیده از مرغزاری زیباست که معمولاً به عنوان مرتع غنی برای چرا احشام استفاده میشود. چشمه‌های اطراف تالاب علاوه بر آنکه مکان مناسبی برای گذران اوغات فراغت به شمار می‌آیند، آب تالاب را نیز تامین می‌کنند. از انواع پرندگان دائمی و مهاجری که در تالاب شناسایی شده‌اند میتوان به انواع مرغابی‌ها، کوکر و آنقوت اشاره کرد. از امکانات ویژه تفریحی و ورزشی اطراف تالاب، پرورش و نگهداری اسب و همچنین سواری در مرغزار پیرامون تالاب است. سنت پرورش اسب از زمانهای بسیار دور در این منطقه، بخصوص در بین قبایل بختیاری معمول بوده و نژاد ویژه‌ای به وجود آورده است که آمیزه‌ای از نژاد بومی و عربی می‌باشد.

تاریخچه لردگان

شهر لردگان از دیر باز مرکزی برای مبادلات عشایری بوده است. در متون تاریخی از لردگان به نام لردجان نام برده شده است. قلعه لردگان در نزدیکی چشمه برم لردگان در دوران لر بزرگ ساخته شده بود که خرابه‌های آن اکنون نیز باقی مانده است. ر آبشار آتشگاه

این آبشار در ۴۰ کیلومتری شهر لردگان، پس از روستای میلاس و سردشت شوش در روستای آتشگاه واقع شده است. روستای آتشگاه که خاطرات سرداران عیلامی را به یاد می‌آورد، دره‌ای تنگ و زیبا با خصوصیات بکر و طبیعی است. در میان دره، نهر خروشان جاری است و سنگ‌های آهکی و گچی و درختان کهنسال گردو، خیار، بلوط و زبان گنجشک پیرامون آن را فرا

گرفته‌اند و شیب زیاد و پستی و بلندی‌های جابجای آن آبشارهای کوچک متعددی را در طول ۳ کیلومتر ایجاد کرده است. با آنکه منطقه هوایی معتدل به گرم دارد، لیکن در میان دره هوا به شدت خنک و روح فزا است.

تاریخچه هفشجان

قدمت تاریخی اسکان جمعیت در محل فعلی هفشجان و دیگر مراکز جمعیتی چهارمحال (لار، کیار، گندمان، میزدج) بنا بر متون تاریخی و شواهد موجود به سلسله‌های ساسانی و اشکانی می‌رسد. در ادوار بعدی چهارمحال به علل گوناگون مورد توجه ملوک، سلاطین و حکومت‌های مرکزی قرار گرفت. در دوره‌هایی به علت واسطه قرار گرفتن میان مناطق مرکزی ایران و دشت‌های حاصلخیز خوزستان و راه‌های آبی آن سرزمین، و در دیگر ادوار به عنوان تیول یا شکارگاه و یا به علل مهار عشایر ایلات بختیاری و غیره مورد توجه بوده است. سنگ نبشته‌های قبور موجود در هفشجان حدود ۳۰۰ سال سابقه استقرار جمعیت در این ناحیه را نشان می‌دهد. این آبادی در دوره قاجار تحت سلطه خوانین بختیاری بوده، لیکن با تثبیت قدرت مرکزی از اقتدار این ایل کاسته شد. در دوران معاصر، هفشجان به صورت یکی از چند مرکز جمعیتی می‌باشد که در حوزه نفوذ مستقیم شهر قرار دارد و نقش شهری کوچک همراه با ارایه خدمات ناحیه‌ای به روستاهای اطراف را ایفا می‌کند.

تاریخچه فرخشهر

سابقاً اسکان جمعیت در مکان امروزی فرخشهر به استناد متون و ابنیه تاریخی موجود به حدود ۵ قرن قبل نسبت داده می‌شود و از جمله بنای مسجد جامع تخریب شده شهر، شاهدی بر این مدعا است. از تحولات این شهر در فاصله چند قرن گذشته اطلاع چندانی در دست نیست. این شهر به علت موقعیت جغرافیایی، یعنی قرار گرفتن بر سر راه اصفهان - شهرکرد، همراه با تغییر موقعیت سیاسی منطقه به فرمانداری کل و سپس به استان، رشد و گسترش یافته و از سوی دیگر به عنوان نزدیکترین مرکز جمعیتی منطقه به استان اصفهان تحت تاثیر تحولات قطب جمعیتی - صنعتی اصفهان، رشد کرده است.